

KLASSHATET

Av fil. dr ÅKE THULSTRUP

Det klasshat, som för närvarande utvecklas inte minst i vårt land av den s.k. nya vänstern, analyseras i denna artikel av fil. dr Åke Thulstrup. Han visar också på den svartmålning, för att inte direkt säga historieförfalskning, av tidigare förhållanden i vårt land, som utförts av vissa ytterlighetsbetonade vänsterakademiker. Typiskt är också, att klasshat har flyttats ut på det internationella planet, vilket inte minst framkommer i samband med pöbelstormen mot USA på grund av Vietnamkriget.

Hatet uppfattas i allmänhet inte som någonting särskilt vinnande eller tilldragande. Inom det privata umgänget drabbas ofta personer med speciell talang för hat av en

viss isolering. Men inom politiken gäller andra regler. Vårt århundrades största och mest framgångsrika demagoger — Lenin och Hitler — var tillika "good haters" av en kapacitet som svårigen kan tänkas överträffad. I Louis Fischers nyutkomna arbete om Lenin citeras ett yttrande av en person som ofta träffade den ryske revolutionsledaren omkring 1920. Lenins hela personlighet formligen utstrålade ett gnistrande hat, berättar sagemannen. Det måste finnas något samband mellan förmågan att helt hänge sig åt hatet och kapaciteten att sätta massorna i rörelse. Det marxistiska hatet är ju främst klasshat — trots att Lenins abnormt utvecklade hatförmåga även till fullo mobiliserades mot hans mensjevikiska och socialrevolutionära konkurrenter. Och det marxistiska klasshatet debuterade glansfullt med den lilla skrift som Karl Marx och Friedrich Engels 1848 gav ut: "Manifest der kommunistischen Partei" ("Kommunistiska manifestet"). Vid läsningen därav slår hatet emot en borgerlig läsare som lågan i en blåslampa. Det försäkras till och med att det borgerliga skiktets sexualmoral är betyd-

ligt sämre än alla andra samhällsgrupper.¹

Ända från mina tidigaste studieår har alla läroböcker om statskunskap och samhällsliv förkunnat att den svenska socialdemokratin tidigt vände sig bort från flera av Marx' centrala tankegångar och dogmer, framförallt den om klasskampen som samhällsutvecklingens egentliga motor. Många ville inte se, att även det 1920 reviderade socialdemokratiska principprogrammet på flera ställen dröjde ingående vid "klasskampen" som en viktig realitet och försäkrade att denna ej skulle upphöra, förrän den privata äganderätten till produktionsmedlen hade upphävts och dessa lagts "under samhällets kontroll och besittning". Detta gällde tills det nuvarande principprogrammet, som alls icke nämner "klasskampen", antogs. Men visst är det riktigt, att klasskampsdoktrinen liksom flera andra av Marx' dogmer tidigt förlorade sitt grepp om en del av de socialdemokratiska väljarna och kom att framstå som typiska för de olika marxistiska ytterlighetsfalangerna. Det besynnerliga är att vi i dag även utanför "vänsterpar-

tiet kommunisterna" finner ett uppflammande av klasshatet i tecknet av en sorts *marxismus redivivus*. Och denna lärobyggnad utnyttjas nu för första gången (utanför de egentliga kommunisternas krets) i stor skala för opinionsbildningen på det internationella planet.

Klasshatets renässans i Sverige

Det kan förefalla besynnerligt, att marxismen och därmed klasshatet får en renässans i "välstånds-Sverige" och tydligen främst inom en ungdom som under sin barndom och studietid har mottagit statliga understöd som inte fanns femtio år tidigare — och som dessutom har möjligheter till utkomst vilka i jämförelse med låt oss säga förhållandena på 1930-talet ter sig helt enkelt strålande. Både de statliga subventionerna och de strålande utkomstmöjligheterna är ytterst resultat av en till omkr. 90 procent privatägd industris prestationsförmåga. Hur kan vår ungdom just i det läget känna ett så särskilt starkt flammande klasshat?

Nu förhåller det sig så att opinionsutvecklingen liksom vissa sidor av människans *behavior* ofta

¹ Det heter i "Kommunistiska manifestet": "Unsre Bourgeois, nicht zufrieden damit, dass ihnen die Weiber und Töchter ihrer Proletarier zur Verfügung stehen, von der offiziellen Prostitution gar nicht zu sprechen, finden ein Hauptvergnügen darin, ihre Ehefrauen wechselseitig zu verführen. Die bürgerliche Ehe ist in Wirklichkeit die Gemeinschaft der Ehefrauen."

Att företeelser av det slag Marx här

påtalar verkligen har existerat förnekas ingen. Det absurda ligger i att på enskilda fall bygga en generell anklagelse mot en hel samhällsklass. Det anförda stycket — med påståendet att det borgerliga äktenskapet innebär kvinnogemenskap som slutkläm — ger oss en illustration till hur hastigt Marx stundom tillverkade sina teser, när klasshatet — hans stora inspirationskälla — ansatte honom som värst.

utvecklas på ett helt oväntat sätt. I seklets början trodde t. ex. våra på den tiden vanligen liberala samhällsreformatorer, att en förbättrad och förlängd obligatorisk skolundervisning i förening med socialpolitik och reallönestegringar skulle reducera brottsligheten. De tre nämnda reformerna och förändringarna har verkligen genomförts i vårt land under det senaste halvseket, men brottsligheten har under samma tid stegrats någonting alldeles oerhört. Sekelskiftesidealerna trodde också att pornografin skulle försvinna, när folkbildningen hade förbättrats och därmed de breda lagrens smak i så hög grad förädlats, att god musik, konst och litteratur blev mera lockande än vissa sjabbiga magasins och böckers grisiga sysslande med de lägsta formerna av sexualitet. I dag salubjuds i det Sverige som högljutt skryter med sin höga standard i tobaksaffärer och kiosker över hela landet en pornografisk snuskklitteratur som kommer allt som av den varan fanns vid sekelsiktet att te sig bagatellartat.

Vi vet alltså i grund och botten mycket litet om hur människorna kommer att reagera under nya sociala förhållanden. Antalet polisanmälda stölder i vårt land har sedan sekelskiftet tilltagit med många hundra procent — i takt med det stigande välståndet. I förändringen av människans beteende liksom i den politiska historien tycks det ofta vara det minst väntade som

inträffar. Varför skulle det därför förvåna oss att klasshatet flammar upp mellan Mallorca-resorna?

Socialdemokraternas "förräderi"

Vi har på sistone fått någonting som kallar sig den nya vänstern och som synes innebära ett försök att gjuta samman kommunism och socialdemokrati till en (marxistisk) enhet. 1966 publicerade Göran Therborn tillsammans med tre likasinnade ett "symposion" med titeln "En ny vänster", som uttryckligen anger sig framställa den nya riktningens syn. Tre av författarna sägs i förordet vara aktiva socialdemokrater. Boken är emellertid att betrakta som huvudsakligen en kritik av socialdemokratin, sådan den tillämpas i vårt land i dag. Dess längsta kapitel innehåller en besk kritik av den "blandade ekonomi" som socialdemokraterna numera officiellt omfattar. Att socialdemokratin för några år sen strök klasskampsdoktrinen och kravet på total socialisering ur sitt principprogram framställs i "En ny vänster" som ett förräderi mot marxismens höga ideal. Vårt samhälle uppges vara präglad av "en konstitutiv ruttenhet" (s. 54). Emedan de borgerliga sitter inne, väl icke med "den politiska dominansen" men med herraväldet över "den kulturell-ideologiska maktstrukturen" och därför äger "hegemoni" kan i debatten uppmärksamheten riktas endast "på de skämda fläckarna",

ej på "den konstitutiva ruttenheten".

Hrr Therborn & Co. återkommer ofta till borgarnas "hegemoniska anspråk", men de talar aldrig om vad de menar med beteckningen borgerlig. Om de med borgerlig företrädesvis menar våra nu gällande straff-, process- och civilrättsliga lagar, kan häremot invändas att dessa innehåller betydliga relikter från landskapslagarna. Menar då Therborn & Co., att landskapslagarnas samhälle var borgerligt? Vad beträffar "den borgerliga hegemonins" estetiska och allmänt kulturella sida måste om den sägas, att den helt och hållet har allmänuropeiskt, delvis antikt ursprung.

Det är den (i och för sig ingalunda felfria) västerländska kulturen och livshållningen som hr Therborn och de andra riddarna av den nya vänstern nagelfar och vill förgöra. Det är inte att undra på att de — enligt vad de själva säger — känner sig "alienerade" ibland oss. Det kan jag nästan förstå.

Men det skulle vara meningslöst att i detalj granska tankegångarna i ett opus som från början till slut präglas av den ursprungligen på Gamla testamentet kalkerade marxistiska eskatologin och mysticismen. Vad jag här vill understryka är att "En ny vänster" andas ett brinnande klasshat. Författarna redovisar öppet sitt hat till de tre borgerliga riksdagspartierna — som de älskvärt nog kallar "den s. k. demokratiska oppositionen i

Sverige" (s. 105). De hatar givetvis de människor som bär upp dessa partier — och detta, märk väl, inte därför att de utövar någon egentlig politisk makt, ty vårt lands "politiska institutioner" domineras enligt författarna av arbetarna, utan därför att de med sin "hegemoniska" utstrålning i form av kultursyn, bildningstyp, rättsåskådning, skönhetssinne och anständighetsbegrepp har snärjt in de arma arbetarna i "en spindelväv" (som det heter på ett ställe).

Politisk historieförfalskning

Nu behöver man inte ta "nya vänsterns" skrikiga stridsskrifter — till vilka vi numera också bör räkna en hel svärm av statssubventionerade tidskrifter — så förfärligt allvarligt under ett försök att mäta klasshatets utbredning i det nutida svenska samhället. Det är allvarligare att man i sakliga framställningar av en något äldre tids sociala förhållanden finner yttringar av ett klasshat som är fullt jämförligt med det som Therborn & Co. ger uttryck åt. En del personer anser det tydligen politiskt nyttigt att svartmåla de sociala förhållandena i Sverige under skedet 1900—18 (eller -45). De i alla avseenden värre sociala förhållanden som rådde i vårt land under det tidigare 1800-talet liksom under föregående århundraden anses inte i lika hög grad matnyttiga, emedan de inte beräknas kunna framkalla så starka affekter.

I Åke Elmérs "Från Fattigsverige till välfärdsstaten", som ingick i samlingsverket "De femtio åren" (1950) och senare har återutgivits i en pocketbokserie, finns en rad karakteristiker av förhållandena ett stycke in på det nya seklet som jag för min del inte känns vid. Det fattiga Sverige såg jag och minns jag. Men jag vänder mig mot Elmérs teckningar av de sociala attityderna — av den här typen:

"Ett mellanskikt utgjorde den besuttna bondeklassen, den småborgerliga hantverkar- och köpmansklassen och en begynnande tjänstemannaklass, vilka var för sig såg ned på varandra, men vilka alla var föremål för överklassens förakt och arbetarnas avund."

"Vad sade då 'herrarna' om detta? — — — Bristen på 'moderna bekvämligheter', som ännu var stor även i överklassens bostäder, kompenserades i rikt mått genom billigt tjänstefolk som gjorde arbetet. Vanligen ansåg man nog att arbetarna hade det ganska bra, bara de ville arbeta och spara. Den nöd som inte kunde förnekas av dem som hade ögonen öppna, skyldes på lättja, spritmissbruk och slöseri."

"Därför gjorde städernas medelklass och överklass ännu vid sekelskiftet inte mycken skillnad mellan bönderna och landsbygdens arbetare. Alla lantbor ansågs självklart tillhöra ett lägre släkte, som skulle stå med mössan i hand och bocka för den högre kulturens representanter."

Föraktet för bondeklassen skulle alltså generellt ha kännetecknat överklassen under en tid då svärmeriet för det som speciellt sunt ansedda bondelivet predikades av Per Rösiö och Karl-Erik Forslund och då Selma Lagerlöfs monumentala bondeskildring "Jerusalem" lästes högt i tusentals borgarhem vid aftonlampan! En tid som också präglades av den konkurrens mellan liberaler och högern om böndernas röster vilken nådde sin dramatiska klimax i 1914 års bondetåg. Om vårt folk någonsin har skattat åt en svärmiskt idealiserad syn på bondelivet så var det under det skede då enligt Elmér lantborna ansågs tillhöra "ett lägre släkte, som skulle stå med mössan i hand och bocka".

Elmérs övriga generaliseringar är inte mera värda. Visst fanns det i seklets gryning många hårdhärtade och fantasilösa människor inom de högre samhällsklasserna. Men ingenting tyder på att antalet dylika människor var särskilt stort inom den samhällsklass som Åke Elmér uppenbart har ett speciellt horn i sidan till. Han är född 1910 och säger sig ha vuxit upp i ett mellansvenskt bruksarbetarhem. Han är universitetslektor i samhällsekonomi med socialpolitik i Lund. Att egga till klasshat kan väl inte vara någon legitim uppgift för sociologer? Inom de socialistiska länderna är det naturligtvis legitimt, ja, till och med påbjudet. Men inte hos oss, skulle jag tro.

Den som vill undersöka förekomsten av hårdhet och fantasilöshet gör antagligen klokt i att utgå från att dessa egenskaper är tämligen jämnt fördelade inom olika socialskikt. Vad slutligen beträffar Elmers insinuation att den bildade klassens kvinnor inte utträtade någonting ("billigt tjänstefolk som gjorde arbetet") så finner vi samma förkunnelse i förordet till "Giftas" 2:a delen. "Hon har varit lat", skriver Strindberg där, tydligen med främst överklasskvinnan i tanke. "När nu kvinnan, utvilad efter 6 000 års god sömn" — så fortsätter förkunnelsen. Men Strindberg var dålig sociolog. Däremot var han — liksom Lenin — *a very good hater*. Det är inte värt att ta efter hans skrivsätt.

Pöbelstorm mot USA

Det för vår tid mest typiska är emellertid att klasshatet har flyttats ut på det internationella planet. I den kampanj mot USA som i dag drivs över en stor del av världen ser jag nämligen först och främst en tillämpning av marxismens klasskampsdoktrin. Jag gör naturligtvis en klar distinktion mellan saklig kritik av president Lyndon Johnsons Vietnam-politik och den uppenbart frampiskade Vietnam-stormen med sina starkt pöbelbetonade inslag. Vi har under de senare åren lyckliggjorts med mängder av hetsiga Vietnam-möten där de ofta mycket ungdomliga deltagarnas hetsiga uppträdande, stu-

pida ansiktsuttryck och uppenbara indoktrinering ger kusliga påminnelser om 1930-talets hysteriska nazistmöten i väckelsestil. Om dessa unga människor verkligen ömmar för vietnameserna och andra underutvecklade folk, är det alldeles utmärkt och mycket berömvärt. Men en sådan känsla bör helst röja sig i handling, inte i slavisk hörsamhet mot smarta USA-hatares kommandorop i politrukstil, vilkas inrikespolitiska syften är välkända. Och ömmandet för de krigsdrabbade vietnamesernas vedermödor — som jag helt och fullt deltar i — måste kompletteras med en lika stark inkänning i tibetanernas lidande under det kinesiska herraväldet, i Sudan-negrernas Golgatavandring under arabernas intermittenta försök att utrota dem, i kurdernas martyrium under kampen mot övermäktiga grannar, i fasorna i det "fria" Kongo, vilka nådde en dramatisk klimax då diktator Mobutu för drygt ett år sen lät hänga ett dussin av sina dugligare motståndare under full offentlighet på stora torget i Léopoldville. Det är emedan våra FNL-entusiaster systematiskt avstår från att avge meningsyttringar i de här nämnda, från den heliga klasskampens synpunkt icke matnyttiga olyckorna, som man måste betvivla ärligheten i deras uppsåt.

Typiskt är också att flera av dem som hos oss ivrigast har verkat för Vietnam-krigets utnyttjande till fromma för USA-hatet rangerade

sig bland arabernas sympatisörer i sexdagarkriget i juni i år. Under en demonstration som i juni företogs i Stockholm till förmån för de kämpande arabstaterna hävdade en talare, att kampen mellan israeler och araber borde ses ur samma perspektiv som kolonialfolkens och de från kolonialismen nyligen frigjorda underutvecklade folkens kamp mot sina vita herrar och "utsugare". Klarare kunde det inte ha ut-sagts, att en stor del av våra marxister uppfattar arabstaterna (även de av feodal typ) som ett slags proletärer i den store lärofaderns mening, israelerna däremot som exploatörer. Israelerna har annars om något folk i modern tid gjort en produktiv insats genom att i en av orientalisk slöhet vanvårdad bygd grunda ett blomstrande näringsliv, som f. ö. i relativt stor utsträckning tillämpar socialistiska principer. Men klasshatet tar över allt förnuft.

Belysande är också en passus i en artikel av den kommunistiskt orienterade författaren Peter Weiss om vissa episoder i gerillan i Bolivia som infördes i Dagens Nyheter den 14 nov.:

"Vad kan vi göra? Att försöka få dem på vår sida som bör stå i främsta ledet när det gäller klass-

kampen: arbetarna! Kriget i Vietnam, i det övriga Asien, i Latinamerika, Afrika är klasskampens krig. Det är den övermättas krig mot den svältande. Det är den tungt beväpnades krig mot den som kämpar med blotta händer."

Som skildring av kriget i Vietnam är detta inte särskilt övertygande. Nordvietnameserna är utrustade med både luftvärnsartilleri och luftvärnsrobotar. Och inte kan väl svält råda i ett mönstergillt kommunistisamhälle, Peter Weiss?

Hatets lockelse

Den mest typiska, renodlade yttringen av det på det internationella fältet överförda marxistiska klasskampstänkandet synes mig vara Göran Palms "En orättvis betraktelse". Detta nästan ofattbart hatfyllda skrivalster har recenserats i denna tidskrift, och ett utförligare omnämnande skulle här inte vara på sin plats. Det må dock vara mig tillåtet att på tal om Göran Palms opus upprepa, vad jag inledningsvis sade; de senaste decenniernas världshistoria har otvivelaktigt visat att hatet, tvärtemot vad man skulle tro, utöver en mycket stor lockelse på en viss sorts människor, även när det är helt eller nästan helt ogrundat.